

Storybooks Magyarország – a többnyelvűség szolgálatában

A Storybooks Magyarország egy új, ingyenes weboldal, melynek célja a két- és többnyelvűség, a tanárok, szülők és a nyelvtanuló gyermekek támogatása. Az oldalon negyven afrikai történet olvasható, melyeket az African Storybooks elnevezésű projekt keretén belül összegyűjtött több mint kilencszáz meséből választottak ki a készítőik. A történetek több szinten, több nyelven, hanganyaggal együtt találhatóak meg a weboldalon. A magyar és angol nyelv közötti könnyű váltás, illetve a többnyelvű fordítás nemcsak az angolul vagy más idegen nyelven tanuló magyar, hanem reményeink szerint, a magyar mint idegen nyelvet tanuló külföldi gyermekeket is segítik majd a magyar nyelv elsajátításában, illetve saját anyanyelvük ápolásában.

A Storybooks Magyarország nem jöhetett volna létre a dél-afrikai Saide szervezet projektje nélkül. De miről is szól ez a projekt? Az UNESCO 2013/2014-es felmérése megállapította, hogy körülbelül 30 millió gyermek morzsolódik le az iskolákból, és mintegy 15 millióan nem tanulják meg az olvasás alapjait Afrikában (UNESCO 2014). Látszott, hogy sürgős változtatásokra lenne szükség. A jelentés alapján készült intézkedési terv (Education For All) mind a hat kitűzött céljánál elsőként szerepelt az afrikai államokban élő gyermekek oktatásának támogatása (UNESCO 2014). A kitűzött célok megvalósításánál a legnagyobb problémát a finanszírozás és a tananyag hiánya okozta.

A dél-afrikai Saide szervezet a vancouveri University of British Columbiával (UBC) 2014 júniusában hozta létre az African Storybooks weboldalt, melyet a brit Comic Relief non-profit szervezet 2008-as adománygyűjtéséből támogatott (Comic Relief 2008). A weboldal célja, hogy minél több olyan, gyermekek számára élvezhető és saját anyanyelvükön is olvasható történetet gyűjtsenek össze, melyek segítségével nemcsak fejleszthetik az olvasáskészségüket, hanem megszerethetik magát az olvasást is. Az oldalon afrikai írók művei mellett megtalálhatók népmesék, versek, dalok és modern történetek is. Bárki feltöltheti saját történetét, fordíthat anyanyelvére vagy megoszthatja a helyi változatát a már feltöltött meséknek. A 2014/2015-ös tanévben dél-afrikai, kenyai és ugandai iskolákban próbálták ki először a weboldalt. Adományokból összegyűjtött mobiltelefonok, projektorok, napkollektorok segítségével, van, ahol könyvtárban vetítik ki, van, ahol kinyomtatják, és könyv formájában használják a meséket. Eközben folyamatosan mérik és értékelik a kipróbáló iskolákban lévő tanulók nyelvfejlődését angol nyelvből. Jelenleg 964 történet olvasható az oldalon, a hivatalos nyelvek (angol, francia, portugál) mellett 153 nyelven és 4427 fordításban (Saide 2015).

A Storybooks Canada ennek a projektnek a továbbgondolása és kutatássá alakítása. A kutatást Dr. Bonny Norton vezeti több PhD hallgatója bevonásával. Még 2013-ban kérték fel arra, hogy legyen a Saide tudományos tanácsadója a UBC-t képviselve, így ő az eredeti projektben is részt vesz. A weboldalakat Liam Doherty fejleszti. A hallgatók segítségével elkezdtek a szövegeket a Kanadában legszélesebb körben beszélt

nyelvekre fordítani. A céljuk eredetileg az volt, hogy ezeken az érdekes történeteken keresztül támogassanak – a 2016-os felmérés alapján – több mint hétmillió bevándorló gyermeket, akiknek nem angol vagy francia az anyanyelvük (Stranger-Johannessen, 2017). A Storybooks Canada indulásakor tizenhárom nyelven voltak elérhetőek a történetek, írott szöveggént és hanganyagként egyaránt (Storybooks Canada 2017). A lefordított történetek közül kiválasztottak negyvenet, és feltöltötték őket az idő közben elkészült Global Storybooks weboldalra. A Global Storybooks elindulásával egyre jobban bővült a nyelvek száma, hiszen ehhez a projekthez már a világ minden pontjáról csatlakozhatnak nyelvészek, fordítók és tanárok. A weboldal folyamatosan fejlődik, jelenleg huszonnégy ország és állam¹, köztük 2018 júliusától Magyarország is rendelkezik saját portállal (Global Storybooks Portal 2017).

Amikor a 40 mesét kiválasztották az African Storybooks weboldal több száz története közül, figyelembe vették a szövegek hosszúságát és témáját is. Az állatos népmesék mellett például megjelennek a modern városi életről szóló, nemzetközileg is releváns történetek. Néhány történet olyan fontos témákat feszeget, mint a felelősségvállalás vagy a nemi egyenlőség kérdése, mások azonban csak azért íródtak, hogy megnevetessék olvasóikat (Storybooks Canada 2017). Ezt a negyven történetet olvashatjuk már magyarul is a Storybooks Magyarország weboldalon.

A történeteket szószámtól függően öt szintbe sorolták. Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy ez a besorolás nem a Közös Európai Referenciakeret (KER) alapján történt. Az első szintbe tartozó tizenöt történet angolul 70 szó alatt, míg az ötödik, legmagasabb szintű két mese 800 szó fölött van. A legmagasabb szintű mesék így az Oxford Bookworms, Penguin Readers, Cambridge English Readers második besorolt szintjének, a Macmillan Readers valamint a Collins COBUILD első szintjének felelnek meg (Prtljaga, 2015: 6). A fent említett kiadók színtezett könyveiben ezek a KER A2/B1 szintjének határán lennének.

A University of Toronto professzorának, Jim Cumminsnek, több elméletét is használták a kutatásban. Ilyen például a kétnyelvűség pozitív hatásáról szóló, az anyanyelvhasználat iskolai támogatásának jó hatása a második nyelv fejlődésére, az interdependencia jelenségéről szóló vagy a BICS és CALP elmélete (Cummins, 2000). Cummins szerint kétféle nyelvtudás létezik: a „basic interpersonal communicative skills” (BICS) és a „cognitive academic language proficiency” (CALP). A BICS tulajdonképpen a játszótéri nyelv, melyet pár év alatt elsajátítanak a bevándorló gyermekek, a CALP pedig a tankönyvek nyelve, melynek elsajátításához hét-tíz évre is szüksége lehet a tanulónak. A BICS és CALP elmélet alapján minél nagyobb szükségünk van a kognitív készségeink használatára egy szöveg megértéséhez, annál jobban fejlődik az a nyelvtudásunk, melyet az iskolában tanuláskor használni tudunk (Cummins 2000). Ez alapján a projektben részt vevők a kognitív készségek használatát is figyelembe vették a történetek színtezésekor (Norton 2018).

¹ Banglades, Brazília, Ghána, Haiti, Hongkong, Jamaica, Kanada, Kenya, Korea, Magyarország, Mexikó, Minnesota, Nagy-Britannia, Németország, Nigéria, Norvégia, Pakisztán, Ruanda, Tanzánia, Uganda, Washington és a kanadai őslakosok.

A Storybooks Canada készítőinek eredeti ötlete szerint az iskolában elolvasott mesék hangos olvasását otthon a bevándorló gyermekek, szüleik segítségével gyakorolhatják angol és francia nyelven. Ha valamit pedig nem értenek, akkor a történet nyelvét az anyanyelvükre válthatják. Később kiderült, hogy ennél sokkal nagyobb hatást értek el. A projekt segítségével nemcsak az otthoni idegennyelv-gyakorlást, hanem az anyanyelv megőrzését is támogatják, hiszen a bevándorló gyermekek anyanyelve tulajdonképpen bekerült az osztálytermekbe. A tanároknak is segítséget jelentett az angoltól vagy franciából alacsony nyelvi szinten lévő tanulók felzárkóztatásában, ugyanakkor az ő hozzáállásuk is pozitív irányban változott a gyermekek anyanyelvével kapcsolatban. A bevándorlók által használt nyelvek presztízse megnőtt a kipróbáló tanárok körében (Stranger-Johannessen 2017).

Reményeink szerint a Storybooks Magyarország háromféle célközönség számára is hasznos lesz. Egyrészt azoknak a magyarországi magyar anyanyelvű gyermekeknek ajánljuk a weboldalt, akik szeretnék otthon is gyakorolni az iskolában tanult idegen nyelvet. Szüleik és tanáraik is izgalmassá tehetik a nyelvtanulást egy-egy afrikai mese bevonásával. Másrészt a történeteket ajánljuk a külföldön élő magyar gyermekek számára is anyanyelvük és az ország hivatalos nyelvének gyakorlására. Végül, de nem utolsósorban az oldalt ajánljuk a magyart idegen nyelvként tanuló gyermekek számára is. Számukra ugyanis nem sok tananyag készült még. Léteznek szintezett olvasmányok, de azok is elsősorban felnőtteknek szólnak, hiszen a magyar mint idegen nyelv tananyagkészítői még mindig szinte csak a felnőtt, fiatal felnőtt korosztályt tekintik célcsoportjuknak. Az iskola utáni, nyári szüneti nyelvgyakorlást pedig vagy csak magántanárral vagy sehogy sem tudják megoldani a szülők. Akár ennek a problémának is az egyik alternatív megoldása lehet ez az ingyenesen használható weboldal.

Míg az afrikai országokban azért eredményes ez a kezdeményezés, mert a gyermekek ismerős történeteken keresztül tanulnak meg olvasni, illetve gyakorolják az olvasást, a nyelvtanulók számára pontosan az teszi izgalmassá az olvasást, hogy egy új kultúrával, számukra ismeretlen történetekkel ismerkedhetnek meg az idegennyelv gyakorlása közben. A történetek olvasásával és hallgatásával egyszerre több készségüket is fejleszthetik.

A weboldal magyar mint idegen nyelv órákon való felhasználásának számtalan módja lehetséges. Mivel a történetek pdf formátumban letölthetőek, nincs szükség arra, hogy a teremben legyen okostábla, számítógép vagy internetelérés. Az afrikai meséket használhatjuk egy-egy projektfeladat bevezetéseként, de számos más módon is. Olvasás előtt a képeket és szóképeket felhasználva készíthetünk párosításos feladatokat, melyekkel a gyerekek megismerik a történet kulcsszavait. Magasabb nyelvismereti szinten megkérhetjük a tanulókat, hogy egy-egy kép alapján próbálják megtippelni, hogy miről szól a történet, vagy tegyék a képeket a szerintük helyes időrendi sorrendbe. A történetekben szereplő karakterekről már ekkor is készíthetnek személyleírást. A hosszabb mesék olvasása közben is találhatunk ki különböző feladatokat. Például kitalálhatják őket a történet végét, eljátszhatnak egy-egy jelenetet. Ezeket a feladatokat a történet elolvasása után is megoldhatják. Ha önállóan olvasnak, készíthetnek feladatokat egymásnak vagy elmesélhetik, hogy miért tetszett vagy miért nem tetszett nekik a történet.

Az oldal a globalstorybook.net internetes oldalról a magyar zászlóra kattintva vagy a <https://global-asp.github.io/storybooks-hungary/> címről közvetlenül is elérhető. A főoldalon elsőtől az ötödik szintig sorban találjuk meg a meséket. A képekre kattintva rögtön az adott történet oldalára kerülünk.

A kiválasztott könyv egyes oldalain a magyar és az angol nyelv között a „hu” és „en” gombokkal gyorsan válthatunk, azonban ekkor csak a szöveg nyelve változik, a hanganyag nyelve nem. A jobb oldalon lévő nyilak vagy az egér segítségével lapozhatunk.

Ha a hanganyag nyelvét is meg szeretnénk változtatni vagy más nyelven szeretnénk olvasni, az oldal tetején lévő „Nyelv megváltoztatása” gombbal válthatunk. A jobb felső sarkban lévő „PDF letöltése” feliratra kattintva letölthetjük számítógépünkre az adott mesét. Ha az oldal tetején lévő hanglejátszóra kattintunk, a teljes mesét meghallgat-

hatjuk, ha pedig az egyes oldalakon lévő hanglejátszót használjuk, akkor az adott oldalon lévő szöveg hanganyagát fogjuk csak hallani.

The screenshot shows a web browser window with the URL <https://global-esp.github.io/storybooks-hungary/stories/hu/0007/>. The page features a navigation menu with 'Főmenü', 'Az oldalról', 'Hogyan használj az oldalt', and 'Kapcsolat'. There are buttons for 'Vissza a történetek listájához', 'Nyelv megváltoztatása', and 'PDF letöltése'. The main heading is 'Szeretnék olvasni!' with language and level filters. Below this, a list of authors and a language filter 'magyar' are visible, along with a '1. szint' (Level 1) filter. A progress bar is set to 0:00 / 0:00. The main content area shows the text 'Szeretnék olvasni.' with a play button icon.

A „szint” felírra kattintva előhívjuk azokat a meséket, amelyek ugyanazon a szinten vannak.

A Storybooks Magyarország IOS-en és Androidon is elérhető, tehát nemcsak számítógépen, de okostelefonon vagy tableten is használható.

A Storybooks Magyarország projekttel csatlakoztunk egy Afrikából kiinduló, mára már a világon egyre jobban elterjedő kezdeményezéshez, mely a többnyelvűséget, az anyanyelv ápolását szolgálja. A Storybooks Magyarország weboldalon lévő negyven, öt szintbe sorolt történet sokrétű felhasználási lehetőségei között megjelenik a magyar mint idegen nyelv órák színesebbé tételének és az otthoni nyelvgyakorlásnak a támogatása is. A meséket nem csak angolul és magyarul, hanem számos más nyelven is elolvashatják és meghallgathatják a gyermekek. Számítógépen, okostelefonon és tableten is elérhetőek, de akár ki is nyomtathatjuk őket. Remélhetően az oldalon található történetek elnyerik a gyerekek tetszését és hasznosan hozzájárulnak nyelvi fejlődésükhöz.²

Irodalom

- Comic Relief.* (2008.). Letöltés dátuma: 2018. 07. 15., forrás: Education for All: <https://www.comicrelief.com/your-impact/the-issues-we-support/education>
- Cummins, Jim (2000). *Language, Power and Pedagogy - Bilingual Children in the Crossfire.* Multilingual Matters Ltd., Nagy-Britannia.

² Köszönettel tartozom Dr. Bonny Nortonnak, aki lelkesen támogatta a magyar fordítást, Liam Dohertynek, aki elkészítette a portált és Domonkos Dórának, aki lektorálta a szövegeket.

- Global Storybooks Portal*. (2017). Letöltés dátuma: 2018. 07. 15., forrás: <http://globalstorybooks.net/>
- Norton, Bonny, J. T. (2018). *The African Storybook, multilingual literacy, and social change in Ugandan classrooms (megjelenés alatt)*. Letöltés dátuma: 2018. 07. 17., forrás: <http://faculty.educ.ubc.ca/norton/>
- Prtljaga, Jelena, R. P. (2015.). Choosing the adequate level of graded readers - preliminary study. *Research in Pedagogy*, 1–16.
- Saide. (2015). *African Storybooks*. Letöltés dátuma: 2018. 07. 15., forrás: <https://www.africanstorybook.org/>
- Storybooks Canada*. (2017). Letöltés dátuma: 2018. 07. 15., forrás: <http://www.storybookscanada.ca/>
- Stranger-Johannessen, Espen, B. N. (2017. 10. 07.). Storybooks Canada: A Digital Resource for Multilingual Education . *TEAL News - THE ASSOCIATION OF BRITISH COLUMBIA TEACHERS OF ENGLISH AS AN ADDITIONAL LANGUAGE*, 16–18.
- UNESCO. (2014). *Teaching and Learning: Achieving Quality for All*. Unesco Publishing, Párizs, Franciaország.

Vermeki Boglárka